

Nr 112.

Av herr **Skoglund** i Umeå m. fl., om beredande av förebyggande krishjälp åt behövande barn.

Till följd av de genom kriget orsakade förhållandena ha de minderåriga barnen mångenstädes i vårt land kommit i ett allvarligt läge. Livsmedelstillgångarnas begränsning och de stegrade prisen på livsmedel medför nämligen en inknappning i konsumtionen som i många fall måste innebära ett allvarligt hot mot barnens motståndskraft. Även om påtagliga hälsoskador eller näringsbrister ännu icke kunnat påvisas hos barn i någon större omfattning, ge dock företagna undersökningar vid handen, att återverkningarna inte komma att låta vänta på sig alltför länge. Här föreligger följaktligen en allvarlig fara som det gäller att i tid avvärja. Med särskild aktualitet framträder den inom de delar av landet, där barnrikedomen är som störst, nämligen i de fyra nordligaste länen.

Av den under 1936 genomförda partiella folkräkningen framgick, att antalet barn per äktenskap var störst inom Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län. Särskilt starkt framträdde detta förhållande på landsbygden i de båda nordligaste länen, där Norrbotten kunde uppvisa 3,76 och Västerbotten 3,48 barn per äktenskap. Medeltalet barn per äktenskap i rikets hela landsbygd var samtidigt 3,12. Även i fråga om antalet levande födda barn intaga de nordligaste länen den främsta platsen. För hela riket var denna siffra för åren 1936—1940 14,8 promille mot 22,7 i Norrbottens, 19,9 i Västerbottens, 16,4 i Jämtlands och 16,2 i Västernorrlands län.

Till det allvarliga i detta problem hör emellertid den anmärkningsvärt höga barndödligheten inom de berörda områdena. Under åren 1936—1940 dogo sålunda i genomsnitt under första levnadsåret 6,7 % av samtliga levande födda i Norrbottens län, 5,4 % i Västerbottens län, 5,3 % i Västernorrlands län och 4,4 % i Jämtlands län. Medeltalet för hela riket var samtidigt 4,2 %. Tuberkulosdödligheten är därvid särskilt framträdande. Under nyssnämnda femårsperiod utgjorde den i Norrbottens län 1,6 promille, i Västerbottens län 1,32, i Västernorrlands län 1,17 och i Jämtlands län 1,08 mot endast 0,81 för hela riket.

Här anförda siffror ge vid handen nödvändigheten av att särskilda åtgärder vidtagas för att förebygga en alltmer hotande försämring av de norrländska barnens allmäntillstånd. Liknande uppfattning möter också i den framställning, som landshövdingarna i de fyra nordligaste länen ingåvo under våren 1942 till 1941 års befolkningsutredning och däri läget ansågs vara sådant att det nödvändiggjorde en hjälpverksamhet av sådan omfattning att för dess finansiering extraordinära bidrag förutsattes böra utgå. Till en lik-

nande uppfattning kom också nyssnämnda utredning och förklarade, »att behovet av en förebyggande krishjälps till förmån för barnen i de fyra nordligaste länen är styrkt». Utredningen propulerade därför, att ett anslag på 400 000 kronor skulle anvisas för ändamålet, fördelat med 100 000 kronor till vardera Norrbottens, Västerbottens och Västernorrlands län samt 25 000 kronor till Jämtlands län. Återstående 75 000 kronor skulle av Kungl. Maj:t disponeras för krishjälps åt barn i andra län. Anslagens storlek och fördelning grundade sig på landshövdingarnas tidigare omnämnda framställning till 1941 års befolkningsutredning.

Ärendet kom under riksdagens prövning genom motioner vid 1942 års riksdag (I: 270 och II: 390) i samband med Kungl. Maj:ts proposition nr 298 »angående åtgärder till främjande av sommarvistelse på landet för barn från städer och andra tätbebyggda samhällen». Utskottet fann syftet med motionerna behjärtansvärt men ansåg sig inte kunna i sammanhanget tillstyrka desamma. Motionerna föranledde under sådana förhållanden ingen riksdagens åtgärd.

Alltfört föreligga dock de motiv till krishjälps åt behövande norrlandsbarn, som anfördes i 1941 års befolkningsutrednings framställning och förslag till Kungl. Maj:t den 12 maj 1942. Till följd av den fortskridande krisen ha de säkerligen blivit skärpta i inte ringa omfattning, varför behovet av åtgärder nu lär vara större än tidigare. Åt en sådan uppfattning ger också statens inspektör för fattigvård och barnavård uttryck. Han fäster därvid särskild uppmärksamhet vid vikten »att genom stödåtgärder förebygga smygande hälsoskador på barnen» och understryker samtidigt, att »samhällets ansvar för att de många barnen i Norrland bevaras friska och starka genom kris-tidens påfrestningar måste komma till uttryck i en beredskap med förebyggande syfte». Att så bör ske låter sig motiveras inte endast av sociala utan också av befolkningspolitiska skäl. Genom de höga födelsetal, som norrlandsläna ännu uppvisa, får nämligen den föreliggande frågan också en befolkningspolitisk sida. Vården — inte minst den sociala — om de barn, som redan finnas, måste därför göras effektiv.

Med hänsyn till den situation, som råder, synes den enklaste och efter behoven mest anpassningsbara metoden för att bereda förebyggande krishjälps åt norrlandsbarnen vara, att staten ställer medel till förfogande åt länsstyrelserna i Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län att efter bedömning i varje enskilt fall användas för att främja ett gott hälsotillstånd genom bättre näring och beklädnad samt för beredning av läkarhjälp m. m. Åtgärden skall givetvis ha tillfällig karaktär, och den lämnade hjälpen bör inte få inverka på kommunernas skyldighet att lämna bidrag till barnen enligt barnavårds- och fattigvårdslagarna eller ge anledning till minskning eller indragning av redan utgående understöd.

Anslaget förutsättes bära utgå på sätt tidigare föreslagits i landshövdingarnas meromnämnda framställning med 400 000 kronor och fördelas med

100 000 kronor till vardera länsstyrelsen i Norrbottens, Västerbottens och Västernorrlands län samt med 25 000 kronor till länsstyrelsen i Jämtlands län, varjämte 75 000 kronor disponeras för krishjälp åt barn i andra län.

Under hänvisning till det anförda få vi hemställa,

att riksdagen ville besluta

att ett anslag på 400 000 kronor måtte ställas till Kungl. Maj:ts förfogande att fördelas och nyttjas efter ovan angivna och av 1941 års befolkningsutredning tidigare utarbetade grunder; samt

att ifrågavarande extraordinära hjälpverksamhet måtte ställas under socialstyrelsens överinseende.

Stockholm den 22 januari 1943.

Gösta Skoglund.

Sigfrid Jonsson,

Alsen.

K. J. Andersson,

Alfredshem.

Verner Hedlund.

Nils A. Larsson

i Östersund.

K. G. Viklund.

E. Oskar Åkerström.

Anna Ronnebäck.

Hulda Skoglund-Lindblom.

Ernst Berg.

Judith Olsson.

Karl Mäler.

Uddo R. Jacobson.
